

ÖNSÖZ

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûllerine Giriş: Bir Ders Kitabı*, Bursa, Ekin, 2023, s.7-4'ten alınmıştır.
Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr/aaug.htm

2013 yılında “usûlsüz alıntı” sorunuyla ilgili üç kitap yayınladım. Bu kitapları yayınladıktan sonra benim kitaplarımdan usûlsüz alıntı yaptığını iddia ettiğim yazarlara karşı çeşitli davalar açtım; savcılıklara da şikayette bulundum. Usûlsüz alıntı yaptığını iddia ettiğim yazarlara hakaret ettiğim iddiasıyla bana karşı yapılan şikayetler ve açılan davalar da oldu. Gerek benim açtığım davalarda, gerekse bana karşı yapılan şikâyet ve açılan davalarda hâkimlerin, savcılarının, avukatların çoğunluğunun bilimsel yazma usûlleri hakkında en temel bilgilerden dahi mahrum olduklarını hayretle gördüm. Neredeyse her zaman hâkimlere, savcılara ve avukatlara “alıntı” nedir, “atıf” nedir, “mealen alıntı” nedir, “aynen alıntı” nedir gibi bilimsel yazma usûllerinin en basit, tabir caiz ise en ilkel kurallarını anlatmaya çalıştım. Türkiye’de ortalama bir hukukçu “aynen alıntı” ile “mealen alıntı” arasındaki farkı bilmiyor. Uygulamadaki hukukçuların ezici çoğunluğu aynen alıntının kaynağının gösterilmesinin yeterli olduğu sanıyor. Bunlar, aynen alıntılarının tırnak içinde verilmesi ve bu alıntılar üç satırdan uzun iseler girintili paragraf biçiminde dizilmesi gerektiği kuralından habersizler. Mealen alıntılarının ise kaynağının gösterilmesine gerek olmadığını düşünen hukukçular var. “İktibas” ile “intihal” kelimesini karıştıran hâkim ve savcılar gördüm. Keza “iktibas” yerine “iltibas” kelimesini kullanan hâkimlere de rastladım.

Aslında bunlar pek de şaşırtıcı değil. Çünkü ülkemizde hukuk fakültelelerinde lisans eğitiminde bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri konusunda bir ders yok¹. Hukuk fakültesi öğrencileri bilimsel yazma usûlleri konusunda minimum kurallardan habersiz olarak mezun oluyorlar. O nedenle hâkim ve savcılara “burada mealen alıntı var, atıf yapılması lazımdı” veya “burada aynen alıntı var, alıntının kaynağı gösterilmiş olsa bile alıntı tırnak içinde verilmeliydi” dendiğinde insanın yüzüne “mealen alıntı” veya “aynen alıntı” terimlerini ilk defa duymuş gibi boş boş bakmaları boşuna değildir.

* * *

Bir kamu hukuku yüksek lisans programında ders veren bir meslektaşım anlattı: Derste öğrencinin kendisine sunduğu on sayfalık ödevin yarısı, dipnotlarıyla birlikte bir yazarın makalesinden, diğer yarısı da yine dipnotlarıyla bir-

1. Benzer dersler, iktisadî ve idarî bilimler fakülteleri gibi bazı fakültelerimizde vardır ve olmasında da büyük yarar vardır.

likte diğer bir yazarın makalesinden alınmış. Öğrenci ödevin sonunda “Kaynaklar” kısmında alıntı yaptığı iki makalenin künyesini vermiş.

Acaba öğrenci hakkında intihal nedeniyle disiplin soruşturması açılmalı mıydı? Acaba ortada “intihal” var mıydı?

Bence ortada bir “intihal” değil, “cehalet” vardı. Bu yüksek lisans öğrencisi çok büyük ihtimalle iyi niyetliydi. İntihal yapmak gibi bir niyeti yoktu. Zaten bir makaleden 4-5 sayfa uzunluğunda cümle cümle alıntı yaptıktan sonra da ödevinin sonunda bu alıntının kaynağını belirtmişti. Hukuk fakültesi mezunu bu öğrencinin suçu, bir makaleden 4-5 sayfa uzunluğunda alıntı yaparak bir ödev hazırlanamayacağını bilmemesiydi. Aslında bu öğrencinin durumu şaşırıcı değildir. Hukuk fakültesi mezunlarının çok büyük bir kısmı, alıntı ve atıf usüllerini bilmiyor. Çünkü hukuk fakültelerinde bu konuda bir ders almıyorlar.

* * *

Hukuk fakültesi mezunu olup, yüksek lisans eğitimine başlayan öğrencilerin bilimsel yazma, alıntı ve atıf usülleri konusunda bilgileri, belki yadırgayanlar olacaktır; ama, maalesef, ortaokul ve liseden kalmadır. Ben 1970’lerin ikinci yarısındaki kendi ortaokul öğrenciliğimi hatırlıyorum. Öğretmen bir ödev verir, hepimiz okulun kütüphanesine (daha doğrusu adı “kütüphane” olan odaya) gider, kütüphanedeki tek ansiklopedi olan *Meydan-Larousse* ansiklopedisinde ilgili maddeyi bulur, bu maddeyi, çizgisiz dosya kağıdına, dolma kalemle, özene bezene ve kelimesi kelimesine aktarır, sonuna da “Kaynak: *Meydan-Larousse*, bilmem ne maddesi” (veya cilt ve sayfa numarası yazardık). Ancak ödevin başına hazırlayan olarak kendi ismimizi, sınıfımızı ve numaramızı yazmayı da ihmal etmezdik. Lisede de bundan daha başka bir şey görmedik. Aradan 40 küsur yıl geçmiş olsa da, muhtemelen değişen pek bir şey yok. Hukuk fakültelerine gelen öğrencilerin çoğunluğunun bilimsel yazma ve alıntı ve atıf usülleri konusunda bundan daha fazla bildikleri bir şey yok. Hukuk fakültesine liseden bu şekilde gelen öğrenciler bilimsel yazma, alıntı ve atıf usülleri konusunda yine tek bir şey öğrenmeden mezun oluyorlar.

Hukuk fakültelerinin lisans programlarına acilen “hukukta bilimsel yazma, alıntı ve atıf usülleri” dersinin konulması gerekir.

* * *

Türkiye’de pek çok üniversitenin kamu hukuku veya özel hukuk yüksek lisans ve doktora programlarında “hukukta metot” veya “hukuk metodolojisi” isimli derslerin olduğu görülmektedir. Ne var ki bu derslerde öğrencilere ne öğretildiği bir muammadır. Bir kere “hukukta metot” veya “hukuk metodolojisi” derslerinin doğru konusu, öğrencilere bilimsel yazma ve atıf usüllerinin öğretilmesi değil, hukukta doğru akıl yürütmenin yol ve ilkelerinin öğretilmesinden ibarettir. Hukuk metodolojisi dersinde “dipnot nasıl yazılır” konusunda bilgi verilmez, ama “hukukta argümantasyon nedir”, “gerekçe nedir” gibi ko-

nular incelenir. Dolayısıyla hukukta metot dersleri, “çorba” hâline getirilmedikçe, bu derslerde alıntı ve atıf usûlleri öğretilemez.

Türkiye’de yüksek lisans ve doktora seviyesinde hukukta metot derslerinden farklı bir “bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri” konulu bir dersin konulmasında yarar vardır.

Şüphesiz ülkemizde bazı üniversitelerin kamu ve özel hukuk yüksek lisans ve doktora programlarında, olması gerektiği gibi, hukukta bilimsel araştırma, yazma, alıntı ve atıf usûlleri konusunda dersler vardır. Ancak bu derslerde benim görebildiğim kadarıyla, hukuk öğrencilerine mahsus, kullanılabilir bir ders kitabı Türkiye’de yoktur².

Oysa pek çok yabancı ülkede hukuk eğitiminde daha lisans seviyesinde hukuk öğrencilerine bilimsel araştırma ve yazma usûlleri, alıntı ve atıf kuralları öğretilir. Bu konuda batı ülkelerinde hem dersler, hem de herkesçe bilinen ve kullanılan ders kitapları veya *manual*’lar vardır. ABD’deki bütün hukuk öğrencileri daha öğrenimlerinin başında *The Bluebook*’taki alıntı ve atıf kurallarını öğrenirler ve hazırladıkları tüm ödevlerde bu kurallara uyarlar. ABD’de öğrencilere *The Bluebook*’taki alıntı ve atıf kurallarını öğreten dersler de vardır.

* * *

2013 yılında yayınladığım usûlsüz alıntı sorunuyla ilgili üç kitaptan sonra özellikle yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden alıntı ve atıf usûlleri konusunda somut sorular soran pek çok e-posta aldım. Bunların arasında alıntılıdığı paragrafı bana gönderip “bu paragrafın kaynağını nasıl göstereceğim” diye soran doktora öğrencileri dahi oldu! Bu soruların hepsi iyi niyetli genç meslektaşlarımızdan gelen sorulardı. Aslında bu genç meslektaşlarımızın bu soruları sormalarının sebebi farkında olmadan usûlsüz alıntı yapıyor olmaktan korkmalarıydı. Bu soruları soran genç meslektaşlarımızın dürüst insanlar olduğu hemen anlaşılıyordu. Zaten onları bu soruları sormaya iten şey kendilerinin dürüstlükleriydi. Ama maalesef sorulan bu sorular, bu genç meslektaşlarımızın

2. Yaşar Karayalçın’ın *Hukukta Öğretim-Kaynaklar-Metod* isimli meşhur ve değerli kitabı da, bu kitapta nadiren alıntı ve atıf usûlleriyle ilişkin bilgiler olsa da, esasen bir metot kitabıdır. Bkz. Yaşar Karayalçın, *Hukukta Öğretim-Kaynaklar-Metod (Problem Çözme)*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1. Baskı, 1977 (Aynur Yongalık ile, 8. Baskı, 2021, 372 s.).

Bu kitaba son yıllarda yayınlanmış şu iki kitabı ekleyelim: Yusuf Karakoç, *Hukuk Araştırmalarında Metod*, Ankara, Yetkin, 2021, 147 s.; Ayşe Odman Boztosun, Selin Sert Sütçü ve Oğuzhan Kaya, *Hukukta Bilimsel Araştırma Nasıl Yapılır*, Ankara, Seçkin, 2022, 295 s. Her iki kitap da esas itibarıyla alıntı ve atıf usûlleri kitabı değil, araştırma yöntemi kitabıdır. Her iki kitapta da alıntı ve atıf usûlleri ayrılan sayfa sayısı oldukça sınırlıdır.

Diğer yandan belirtelim ki, Ertuğrul Uzun’un Eugene Volokh’tan çevirdiği *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Bir Rehber* (İstanbul, Tekin Yayınları, 2. Baskı, 2019) başlıklı değerli kitap da benim anladığım anlamda bir bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri kitabı değildir. Bu kitapta hukukta bilimsel araştırmanın ve yazmanın içerik kuralları öğretilmektedir.

alıntı ve atıf usûlleri konusunda bilgilerinin oldukça sınırlı olduğunu, bazı noktalardaki bilgilerinden de tereddüt ettiklerini göstermekteydi.

Bu nedenle ben, gerek lisans, gerek yüksek lisans, gerekse doktora düzeyinde olsun bütün hukuk öğrencilerine yönelik alıntı ve atıf usûllerini öğreten bir kaynak kitap yazmaya karar verdim.

* * *

Maalesef alıntı ve atıf usûlleriyle ilgili söz konusu kitabın yazılması ve yayınlanması çok uzun zaman aldı. Söz konusu kitabı, geçen 2022 yılı Ocak ayında yayınladığım *Bilimsel Yazma ve Yayınlama* başlıklı kitabımla birlikte, 2013 yılında yazmaya başlamıştım. Ama araya her yıl başka işler girdi ve bu kitabın yazılmasını hep ertelemek zorunda kaldım. Bu kitap hep ikinci plâna itilen kitap oldu. Neticede söz konusu kitabı on yıl sonra, 2023 yılının Nisan ayında bitirmek nasip oldu. Kitabı, *Alıntı ve Atıf Usûlleri* (Bursa, Ekin, 2023, 48+1662 s.) başlığıyla Ekin yayınevinden yayınladım.

* * *

Yukarıdaki düşüncelerle yazmaya başladığım ve yukarıda açıklandığı gibi oldukça gecikerek tamamlayabildiğim *Alıntı ve Atıf Usûlleri* başlıklı kitap, benim düşündüğümünden ve istediğimden çok daha hacimli bir kitap oldu. Kitap, içindekiler ile birlikte, 1710 sayfaya ulaştı. Bu sayfa sayısında bir kitabın yüksek lisans ve doktora öğrencileri ve keza akademisyenler için normal olduğu söylenebilir. Ancak bu uzunluktaki bir kitabın lisans öğrencileri için gereğinden fazla uzun ve ayrıntılı olduğu açıktır. Bu nedenle bu kitabı özetleyerek lisans öğrencileri için bir standart ders kitabı hazırlamak istedim. Ortaya elinizde tuttuğunuz 562 sayfalık bu kitap çıktı. Bu kitaba, önceki kitap ile karışması için *Alıntı ve Atıf Usûllerine Giriş: Bir Ders Kitabı* başlığını verdim.

* * *

Bu kitabın özetlendiği *Alıntı ve Atıf Usûlleri* başlıklı asıl kitabın yazılması ve yayınlanması sürecinde bana yardımcı olan kişiler oldu. Bunların başında sevgili eşim Ürküş Gözler gelmektedir. Bölümlerin ilk okuyucusu ve eleştiricisi o oldu. Bölümlerin ilk düzeltmesini o yaptı. Kendisine teşekkür ediyorum. Aynı kitabın ikinci okuma işini gönüllü olarak yeni bir arkadaşımız üstlendi: Melih Çiçekci. Bütün bölümleri, baştan sona büyük bir dikkatle okudu ve düzeltti. Kendisine teşekkür ediyorum. Onların *Alıntı ve Atıf Usûlleri* başlıklı asıl kitabın düzeltilmesindeki emekleri hâliyle o kitabın bir özeti olan bu kitaba da yansıdı.

Hâliyle kitaptaki hataların ve kusurların sorumluluğu sadece bana aittir.

K.G.